

ואת העקדה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח

כאן בתפילה מפורש שהעקידה היתה על גבי המזבח, וכן ובמוסף של ראש השנה אומרים 'ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח', וכמו"כ אומרים בסליחות 'מי שענה ליצחק בנו כשנעקד על גבי המזבח הוא יעננו', ותימה דבקרא כתיב [בראשית כב, ט] "ויעקד את יצחק בנו וישם אותו על המזבח", הרי שקודם עקדו ואח"כ העלהו על המזבח, א"כ מדוע כאן בתפילה מזכירין שהעקידה היתה ע"ג המזבח.

ביאר אאמו"ר רבי שמואל דוד הלוי מובשוביץ, דהנה איתא בפרקי דר"א [פל"א] אמר יצחק לאברהם אביו, אבי קשרני וקשור שתי ידי ושתי רגלי בשביל פשיעותא ואמצא מחלל כבד את אביך וכו'. ובילקוט [בראשית פכ"ב רמז קא] איתא: אמר יצחק לאביו אבא קשור שתי ידי ושתי רגלי שלא אבעט אותך ונמצאתי מחלל מצות כבד [כיבוד אב] ועשה כן. וכן אומרים בפיוט 'יוצר' [יום ב' דראש השנה לפני קדושה] "וצוה יחיד לקשור ידיו ורגליו לרגלה שלא יבעט מצות כבד לחללה". וכן איתא במדרש רבה [בראשית פנ"ו, פ"ח] א"ר יצחק בשעה שביקש אברהם לעקוד יצחק בנו אמר לו אבא בחור אני וחוששני שמא יודעזע גופי מפחדה של סכין ואצערך, ושמא תפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן אלא כפתני יפה יפה מיד ויעקד את יצחק.

מבואר בפסוק שאברהם עקד את יצחק לפני שהעלהו על המזבח, הקשה רבי יצחק זאב הלוי סאלובייציק מבריסק, הרי לטעם שמבואר במדרשים הנ"ל היה מספיק שיעקדנו על גבי המזבח לפני השחיטה, ולמה עקדו גם קודם שהעלהו על המזבח.

ביאר הגרי"ז וכן רבי יהושע ליב דיסקין מבריסק, דכיון שאברהם נצטווה להעלותו על המזבח ולהניחו על גבי העצים, היה מוכרח לעקדו קודם שהעלהו על המזבח, משום דקיי"ל [שבת צד, א] דחי נושא את עצמו, וא"כ לא היה אברהם מקיים מצות העלאתה, ולכך הוצרך אברהם לעקדו קודם שהעלהו, דכפות כו"ע מודים דאינו נושא את עצמו, וע"י זה שאברהם עקד את יצחק לפני העלאתה הוא קיים את עיקר הציווי "והעלהו" כהלכתו.

בתרגום יונתן ובתרגום ירושלמי עה"פ [בראשית כב, י] "וישלח אברהם את ידו": "עני ואמר יצחק לאביו כפות יתי יאות דלא אפרכיס מן צערא דנפשי ונדחי לגובא דחבלא וישתכח פסולא בקרבנך". [אמר יצחק לאביו כפות אותי כראוי שלא אפרכס מפחד ויפול בי מום ויפסל קרבנך].

מבואר דחוץ מהעקידה שכבר נזכרה בפסוק הקודם שעקדו קודם שהעלהו ע"ג המזבח, היתה עקידה נוספת לאחר שהעלהו על המזבח כשבא אברהם לשוחטו, ואף שכבר היה קשור מקודם, יצחק ביקש ממנו שיוסיף לכופתו כדי שלא יפסל הקרבן.

לפי"ז מיושב מה שאנו מזכירים בתפילה: 'ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח', דמזכירין דוקא את העקידה השניה שהיתה

כג פרשת העקידה

על גבי המזבח, כי זו היתה עקידה של מסירות נפש של יצחק שביקש שיעקדהו נוספת כדי שלא יפסל הקרבן ולא יבוא גם לידי חילול.

[אאמו"ר. חידושי הגרי"ז עה"ת סטנסיל. מהרי"ל דיסקין עה"ת]

את בנך ... אשר אהבת

בתחילה כשציווה השי"ת את אברהם על עקידת בנו, נאמר "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת", ואילו לאחר שעמד בנסיון נאמר לו "כי יען אשר עשית כו' ולא חשכת את בנך את יחידך" ולא הוסיף ואמר "אשר אהבת".

מבאר רבי אריה ליב הכהן בעל "קצות החושן", כי הנסיון היה על שראה השי"ת שאהב את בנו שהוליד למאה שנה, ונתפשטה האהבתו לבנו יחידו, והיה חשש שמא אין אהבתו להשי"ת שלימה ומוחלטת כמקדם, לכן הקב"ה בא לנסותו וציווהו לשחוט את בנו אשר אהב, כדי להשבית את האהבה שהיתה נתונה לבנו ולהשלימה להשי"ת.

אברהם אבינו הוכיח בעמידתו בנסיון כי אהבתו להשי"ת שלימה, עד כי מחמת אהבתו להשי"ת הסכים לשחוט את בנו יחידו, ואף את אותה אהבה שהיתה לו לבנו השבית מבנו והשלימה להשי"ת. ולכן כאשר הודיעו השי"ת על עמידתו בנסיון, שוב לא הזכיר את אהבה שהיתה לו ליצחק, אלא רק את העובדה בהיותו 'בנו יחידו'.

[שב שמעתתא – הקדמה]

ויקח את שני נעריו ואת יצחק בנו

לכאורה היה ראוי לומר "ויקח את שני נעריו ואת יצחק בנו אתו", ומדוע נאמר בפסוק "ויקח את שני נעריו ואת יצחק בנו".

פירש רבי יצחק אליהו לנדא מוילנא, דיש הבדל מהותי בין לשון "עם" או "עמו" לבין לשון "את" או "אתו", דלשון "עמו" היינו ביחד בכוונה אחת ממש, ואילו לשון "אתו" הגם שיש עשייה משותפת, מ"מ אין כוונת העושים שווה ולבם אינו שווה בכוונת העשייה. א"כ אברהם ויצחק הלכו שניהם יחד לתומם לעשות רצון קונם, אולם הנערים שהלכו איתם היתה כוונתם לירש את אברהם כדאיתא בפרקי דר"א, לכן מדקדק הכתוב "ויקח את שני נעריו אתו", והיינו שאת הנערים לקח אתו בשיתוף פעולה אך לא התאחדו עמו בכוונתו, ואת יצחק בנו לקח עמו להתאחד עמו בכוונתו הרצויה.

[דובר שלום]

ונשתחוה ונשובה אליכם

פירש רבי יצחק אליהו לנדא מוילנא, 'השתחואה' לשון תפילה, כמו [יחזקאל מו, ב]: "והשתחוה על מפתן השער" והכוונה 'ונשתחוה' שנתפלל שנשובה אליכם, ויתכן עפ"י מאמר חז"ל התפילה גדולה מן הקרבנות, דכתיב [שמואל-א א, ג]: "להשתחות ולזבח", ובמדרש רבנן אמרי חביבה תפילה יותר מכל הקרבנות דכתיב להשתחוות ואחר כך לזבח.